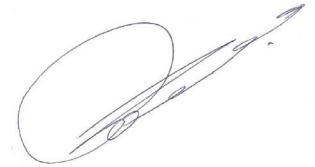

**Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій**

РАБОТІН ЮРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 338.242.4

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В СИСТЕМІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Одеса – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній академії харчових технологій Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
ІРТИЩЕВА Інна Олександрівна,
Національний університет кораблебудування імені
адмірала Макарова,
завідувач кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
заслужений діяч науки і техніки України, академік
Національної академії аграрних наук України
ХВЕСИК Михайло Артемович,
ДУ «Інститут економіки природокористування та
сталого розвитку НААН України»,
директор.

доктор економічних наук
ВОЙТ Сергій Миколайович
ДП «Виробниче об'єднання Південний
машинобудівний завод ім. О.М. Макарова»,
генеральний директор.

Захист відбудеться **31 жовтня 2019 р. о 14⁰⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий **30 вересня 2019 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Дослідження рівня соціально-економічного розвитку регіонів є одним з найбільш складних у регіональній економіці. Міжрегіональні диспропорції посилюють диференціацію населення за рівнем життя, за рівнем безробіття, спонукають до зовнішньої трудової міграції та унеможливають вирішення соціальних проблем за рахунок внутрішніх сил. Враховуючи цілі сталого розвитку 2030, особливої уваги заслуговує питання соціально-економічного розвитку регіонів в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

Можна також констатувати, що на шляху до інтеграції у європейське співтовариство для України існує першочергове завдання забезпечення відповідності соціальним стандартам ЄС. Треба чітко усвідомити пріоритети соціального розвитку на принципах справедливості, доступності та сталого розвитку. Важливим завданням є формування результативної системи соціального захисту, розвиток людського капіталу, підвищення рівня життя населення. Варто зазначити, що кожна країна ЄС йшла до союзу свої власним шляхом, накопичила певний соціальний досвід та сформувала економічний потенціал, що певним чином визначає певні особливості соціальної політики. Країни ЄС використовують різні моделі соціального розвитку, що визначають роль держави у регулюванні соціальних процесів, рівень соціального навантаження на бізнес, джерела, умови й напрямки соціальних виплат та рівень соціального захисту загалом та забезпечення продовольчої безпеки. Виходячи із цього, потребує уточнення концепт управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

В економічній науці дослідженням проблем соціально-економічного розвитку регіонів присвячені праці зарубіжних дослідників, серед яких: А.Гранберг, Б. Лавровський, Р. Лукас, Д. Родрік, М. Фуджита, А. Чистобаєв, А.Швецов та інші, а також праці вітчизняних науковців: А. Балян, І. Бистряков, С. Войт, В. Воротіна, В. Геєць, І. Гончаренко, Б. Данилишин, А. Ключник, В.Лагодієнко, Л. Левковська, О. Меліх, О. Павлов, А. Сухоруков, В. Ткач, О.Шпикуляк, О. Шубравська та інших. Питаннями дослідження продовольчої безпеки займалися М. Бутко, Б. Єгоров, І. Іртищева, Л. Дейнеко, Л. Рогатін, П.Саблук, О. Скидан, М. Стегней, В. Ситник, М. Малік, Л. Мармуль, М. Хвесик та інші. Однак, різноманітні оцінки теоретико-методичного та прикладного характеру процесу управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки потребують подальшої розробки та систематизації. Незважаючи на здобутки попередніх дослідників, недостатньо висвітленими залишаються теоретичні та прикладні аспекти процесу управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки. Актуальність зазначених проблем зумовила вибір теми дослідження, його мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми Одеської національної академії харчових технологій «Структурні трансформації національних економік в глобальному вимірі» (номер державної реєстрації 0115U001206). Особистий

внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад дослідження системи управління соціально-економічним розвитком регіонів в контексті продовольчої безпеки на основі оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів.

Мета й завдання дослідження. *Метою дослідження* є формування концептуальних засад та розробка теоретичних і прикладних основ процесу управління соціально-економічним розвитком регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- дослідити сутність та основні аспекти управління соціально-економічним розвитком, особливості його реалізації;
- проаналізувати фактори, умови і цілі соціально-орієнтованої економіки та особливості її функціонування в соціально-економічній системі регіону;
- здійснити комплексну економічну характеристику міжрегіональних диспропорцій в контексті продовольчої безпеки;
- розробити теоретико-методичний інструментарій оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів у регіонах України в системі забезпечення продовольчої безпеки;
- удосконалити підходи до визначення та класифікації основних типів регіональної політики у сфері соціалізації, що використовуються в сучасних умовах трансформації регіонального розвитку країни;
- дослідити взаємозв'язки між процесами економічного та соціального розвитку регіонів та побудувати відповідні економетричні моделі;
- дослідити можливості імплементації європейського досвіду управління соціально-економічним розвитком регіону;
- дослідити регіональні аспекти удосконалення системи управління соціально-економічним розвитком в системі забезпечення продовольчої безпеки;
- окреслити стратегічні орієнтири соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

Об'єкт дослідження – процес управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

Предмет дослідження – теоретичні та прикладні аспекти, методи й механізми управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дисертаційного дослідження стали основні положення регіональної та національної економіки, наукові праці українських і зарубіжних учених з проблем теорії та практики управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

У процесі дослідження для досягнення поставленої мети застосовано такі загальнонаукові методи, як: *теоретичного узагальнення* – для усестороннього вивчення соціальних та економічних процесів регіонального розвитку; *класифікації* – для розгляду складових системи управління соціально-економічним розвитком регіону, визначення типових ознак та відмінностей

регіонів, визначення типів регіональної політики у сфері соціалізації; *структурно-логічного аналізу* – для систематизації методичних підходів дослідження системи управління соціально-економічним розвитком регіонів в контексті продовольчої безпеки які передбачають оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів; *системного аналізу* – для обґрунтування моделі стратегічного планування соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки; *статистичного аналізу, а саме кореляційно-регресійного аналізу* – для дослідження взаємозалежності фінансово-економічних та соціальних процесів у регіонах України; *ранговий аналіз* – для побудови рейтингів регіонів України за різними характеристиками соціально-економічного розвитку та продовольчої безпеки.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, нормативні документи центральних органів державної влади, дані Державної служби статистики України, дані зарубіжної офіційної статистики, звіти міжнародних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого для економіки України завдання теоретико-методичного обґрунтування процесу управління соціально-економічним розвитком регіонів в умовах забезпечення продовольчої безпеки, зокрема:

вперше:

- розроблено концептуальні положення системи управління соціально-економічним розвитком регіонів в контексті продовольчої безпеки, які передбачають оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів шляхом використання матриці соціалізації економічного розвитку, що на підставі співвідношення індексів соціалізації та стандартизованих значень ВРП дозволило сформувати регіональні кластери за відповідним рівнем соціально-економічного становища. Це дає можливість визначити конкурентні переваги регіонів в стратегії управління їх соціально-економічним розвитком в умовах забезпечення продовольчої безпеки;

удосконалено:

- типи регіональної політики у сфері соціалізації, характерні риси яких уточнено із врахуванням особливостей розвитку регіонів України в сучасних трансформаційних умовах: пасивна, адаптивна, превентивна та активна;.

- методичні підходи до оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів шляхом використання матриці соціалізації економічного розвитку;

- механізм управління соціально-економічним розвитком в системі забезпечення продовольчої безпеки шляхом використання індикаторів оцінки енергетичної цінності раціону харчування, достатності споживання, щільності шляхів сполучення та економічної доступності продуктів харчування;

- концептуальну модель стратегічного планування соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки шляхом: узгодження стратегії соціально-економічного розвитку регіону з стратегіями розвитку держави, з цілями сталого розвитку, з бюджетними

процесами, з інноваційною політикою; оптимізації системи управління соціально-економічним розвитком регіону на засадах використання інновацій в усіх сферах господарської діяльності, у сфері формування людського потенціалу та його впливу на конкурентоспроможність економіки регіону; розвитку інноваційної інфраструктури регіону на засадах тісної співпраці між виробниками агропродовольчої сфери, представниками влади та представниками науково-дослідних установ й інвесторів; планування із врахуванням потреб громади, бізнесу й майбутніх поколінь;

дістали подальшого розвитку:

- визначення загальних тенденцій економічного розвитку регіонів України в умовах забезпечення продовольчої безпеки шляхом узагальнення та формування системи економічних характеристик міжрегіональних диспропорцій із інтегрованих статистичних показників та коефіцієнтів диференціації;

- економетричні моделі взаємозалежності фінансово-економічних та соціальних процесів у регіонах України, що дозволяють удосконалити механізми управління соціально-економічним розвитком територій, ідентифікувати основні джерела та пріоритетні напрямки сталого зростання;

- можливості імплементації європейського досвіду управління соціально-економічним розвитком регіону у напрямку забезпечення високих стандартів якості життя, соціального захисту, подолання бідності, нерівності та соціальної ізоляції шляхом співучасті України у роботі з наднаціональними організаціями й фондами соціального розвитку пріоритетними цілями яких є формування соціальної політики уряду країн-учасниць.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування ефективної системи управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності Миколаївського обласного фонду розвитку і підтримки громадських ініціатив (довідка № 1/10 від 18.01.2019 р.); Регіонального фонду підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 16/32 від 26.03.2019 р.); Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ (довідка № 9/698 від 18.12.2018 р.); у науково-навчальному процесі Одеської національної академії харчових технологій (довідка від 26.09.2019 р.);

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі результати, викладені в дослідженні, отримані автором самостійно, з наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті результати й положення, які отримані автором особисто. Особистий внесок автора в публікаціях, виконаних у співавторстві, конкретизовано в списку опублікованих праць в авторефераті.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідалися й одержали схвалення на міжнародних науково-практичних конференціях зокрема: «Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності», (1-2 червня 2018 р., м. Миколаїв); «Молодь, освіта, наука 2018», (17 травня 2018 р., м. Первомайськ);

«Трансформація національної економіки в контексті реалізації євро інтеграційної стратегії», (24 травня 2018 р., м. Миколаїв), «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії», (9 листопада 2018р., м. Миколаїв), «Сучасні технології розвитку людини в інтегрованому суспільстві» (11 квітня 2019 р. м. Миколаїв), щорічні конференції професорсько-викладацького складу Одеської національної академії харчових технологій (Одеса, 2015-2019 рр.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки та результати дослідження викладено в 11 наукових працях, з яких: 6 – статті в наукових фахових виданнях (у т. ч. 4 – у науковому фаховому виданні, що входить до наукометричних баз), 5 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4,98 д. а., 3,56 д. а. з яких належать особисто автору.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (у першому розділі 43 найменування, у другому – 26 найменувань і у третьому – 43 найменування), 4 додатків. Повний обсяг дисертації становить 201 сторінку, з них основний текст 156 – сторінок, анотація – 15 сторінок, список використаних джерел 16 – сторінок, додатки – 14 сторінок. Робота містить 18 таблиць та 27 рисунків на 45 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі - **«Теоретико-методичні аспекти дослідження соціально-економічного розвитку регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки»** - досліджено сутність та основні аспекти управління соціально-економічним розвитком, особливості його реалізації, проаналізовано фактори, умови і цілі соціально-орієнтованої економіки та особливості її функціонування в соціально-економічній системі регіону.

Доведено, що економічна якість розвитку (ефективність, прибутковість) має поєднуватися із соціальною якістю (високий рівень освіти, охорони здоров'я, рівень добробуту і тривалість життя, задоволеність характером та умовами праці тощо). Розуміння природи й ролі соціалізації повинно бути вільне від традиційних міфів та уявлень, наприклад, таких як безоплатність соціальних послуг, державний патерналізм їх забезпечення, неефективна природа вкладень у соціальну сферу тощо. Важливо розуміти, що соціальне має справу переважно з механізмом розподілу, перерозподілу і споживання благ (у першу чергу — національного доходу) через бюджетну систему країни, яка спирається на податкову політику та політику доходів населення, за допомогою яких здійснюються інвестиції в розвиток соціальної інфраструктури, тобто «людський капітал», виплати соціальних трансфертів, а також раціоналізація структури і динаміки доходів різних прошарків населення тощо. Специфічна складність соціалізації полягає в її надзвичайній багатоаспектності, тобто безмежності. По-суті, усі більш або менш суспільно важливі питання можуть бути прямо чи опосередковано віднесені до соціальної сфери.

За концепцією формування соціально орієнтованої ринкової економіки

українська держава повинна забезпечувати створення умов для реалізації загально визнаних прав людини на мінімальне споживання, а також на працю, освіту, охорону здоров'я і соціальне забезпечення в разі непрацездатності, безробіття, стихійних лих тощо, реалізація яких є вихідною соціалізації в цивілізованих країнах світу, тобто забезпечувати хоча б просте відтворення населення з поліпшенням якості його життя та стану генофонду, відтворення потенціалу ресурсів праці у вимірах його фізичного здоров'я, професійного рівня тощо. До методів соціального регулювання слід віднести й соціальні трансферти — різні способи перерозподілу прибутків, а також різного роду безпосередньо регульовальні методи: тарифні угоди, регулювання робочих місць відповідно до чисельності та якості робочої сили, погоджене регулювання прибутків і цін.

Соціальна орієнтація економіки має враховувати людські і матеріальні ресурси, екологічну обстановку, національну своєрідність і традиції. З розвитком суспільства змінюються не тільки природні умови або запаси ресурсів, а й людські потреби. Це означає, що, можливо, доведеться переоцінювати й цілі розвитку.

Економічний розвиток тісно пов'язаний із соціальним розвитком і без цього взаємозв'язку неможливий соціальний та економічний поступ. Проте оцінити цей зв'язок складно, оскільки важко визначити наслідки соціальних процесів за допомогою лише кількісних показників. Взаємодоповнюваність, взаємозалежність соціального та економічного — характерна риса системного суспільного розвитку, в якому економічна якість поступу рівною мірою поєднується із соціальною якістю, що концептуально повинні передбачати домінування гуманістичних факторів, за якими людина визнається центром формування економічних і соціальних взаємин.

Інтегральним показником стану соціальної сфери суспільства постає єдність істотних потреб життя людей зі способом їх задоволення. Наприклад, потенціал соціальної сфери, рівень та якість життя сімей, рівень соціальної захищеності населення, соціальне самопочуття людей, соціальна напруженість тим конкретніші, чим більше пов'язані з об'єктивною і суб'єктивною оцінкою міри задоволення потреб особистості, соціальних груп у житлі, медичному й побутовому обслуговуванні, освіті, культурно-духовному спілкуванні, політичному житті. Нарівні з показниками, які характеризують соціальну сферу суспільства, вирізняють такі, що належать до соціальної спільноти менших масштабів (регіону, міста, поселення, колективу тощо). Соціальні стосунки в кожній з них, так само як і соціальний розвиток, мають свої особливості, але мають і чимало спільного з побудовою системи показників для соціальної сфери взагалі.

У другому розділі - «Комплексна оцінка регіонального соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки» - здійснено комплексну економічну характеристику міжрегіональних диспропорцій в контексті продовольчої безпеки; розроблено теоретико-методичний інструментарій оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів у регіонах України в умовах забезпечення продовольчої безпеки; удосконалено підходи до визначення та класифікації основних типів регіональної

політики у сфері соціалізації, що використовуються в сучасних умовах трансформації регіонального розвитку країни; досліджено взаємозв'язки між процесами економічного та соціального розвитку регіонів та побудовано відповідні економетричні моделі.

На підставі критичного огляду наукових праць запропоновано науково-методичні підходи до комплексного оцінювання рівня соціалізації економічного розвитку регіонів: витратний підхід, що передбачає визначення рівня соціалізації регіонів на підставі розподілу соціальних видатків державного та підприємницького сектору регіону у розрахунку на душу населення; підхід з позиції конкурентної соціалізації, що характеризує створення умов для розвитку людського потенціалу та підвищенню рівня життя населення, що сприяє підвищенню конкурентної привабливості регіону та підхід з позиції оцінювання девіантної соціалізації, згідно з яким оцінці підлягають соціальні ризики, зростання яких підвищує рівень соціальної напруги та створює загрозу соціальній безпеці регіону. Комплексне застосування наведених підходів дозволяє ідентифікувати регіональні переваги, соціальні ризики та обґрунтовувати ефективність фінансування соціальних витрат у регіонах.

З метою оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів у регіонах та визначення їх рівня соціально-економічного розвитку у дисертації запропоновано використовувати матрицю соціалізації економічного розвитку, що на підставі співвідношення індексів соціалізації та стандартизованих значень ВПР дозволило згрупувати регіони у чотири кластери, що характеризують відповідний рівень соціально-економічного становища.

На основі використання наведених даних та результатів розрахунку комплексного показника соціалізації, побудовано матрицю соціалізації економічного розвитку регіонів (рис. 1).

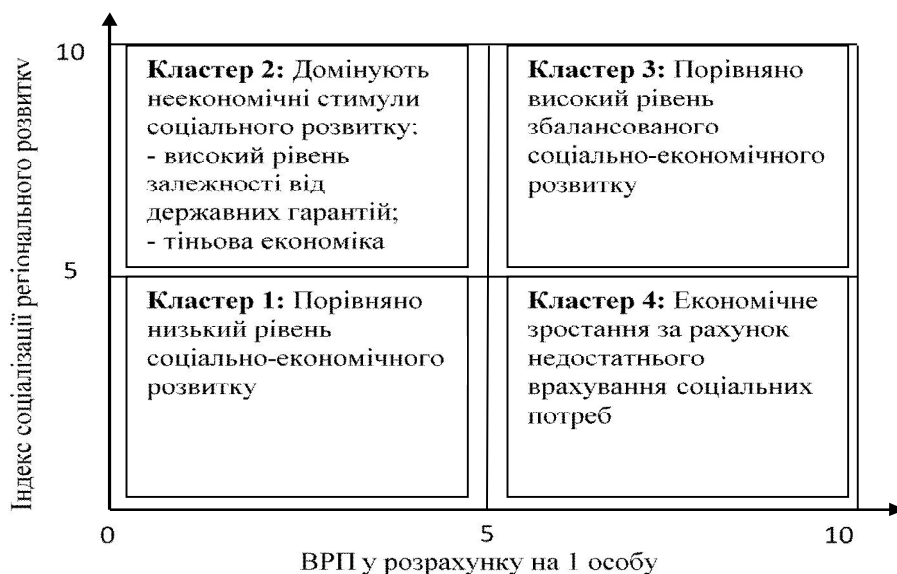

Рис. 1. Матриця соціалізації економічного розвитку регіонів

Матриця ілюструє ступінь збалансованості соціальних та економічних процесів регіонах та визначає їх рівень соціально-економічного розвитку порівняно з кращими досягненнями у цій сфері на протязі досліджуваного періоду.

Порівнявши показники комплексної соціалізації регіонального розвитку з індикатором порівняльної оцінки ВРП, можна зробити висновок, що переважна більшість регіонів України за наслідками соціально-економічного розвитку потрапляє у кластер 3, що характеризується порівняно високим рівнем розвитку та збалансованості соціально-економічних процесів. У таблиці 1 наведено результати кластеризації регіонів України за рівнем розвитку та збалансованості соціально-економічних процесів.

Таблиця 1

Кластеризація регіонів України за рівнем розвитку та збалансованості соціально-економічних процесів

Регіони України	Комплексний показник соціалізації регіонального розвитку, бали	Стандартизований валовий регіональний продукт на душу населення, бали
Кластер 1		
Донецька	4,8	3,7
Луганська	4,5	1,3
Кластер 2		
Волинська	6,5	4,7
Житомирська	5,9	4,7
Закарпатська	6,3	3,2
Івано-Франківська	6,5	4,4
Рівненська	6,2	4
Тернопільська	6,4	3,6
Херсонська	6,9	4,3
Хмельницька	6,3	4,7
Чернівецька	6,5	3
Сумська		
Кластер 3		
Вінницька	6,2	5,5
Дніпропетровська	6,2	9,1
Запорізька	5,9	7,1
Київська	6,3	8,5
Кіровоградська	5,8	5,2
Львівська	6,6	5,5
м.Київ	7,6	22,5
Миколаївська	5,6	5,7
Одеська	5,9	5,9
Полтавська	6,2	10
Харківська	5,9	6,5
Черкаська	6,3	5,6
Чернігівська	6,1	5,2

Змістовно-критичний аналіз теоретичних концепцій соціальної політики та основних тенденцій і закономірностей розвитку соціальних процесів у регіонах України дозволив визначити основні типи регіональної політики у сфері

соціалізації: пасивна, активна, адаптивна та превентивна. Встановлено, що у зв'язку з сучасним станом економіки на тлі політичної і соціальної кризи та військових дій на Сході, більшість регіонів України змушені реалізовувати адаптивну антикризову політику яка спрямована насамперед на пристосування соціально-економічного механізму функціонування регіону до нових викликів та потреб шляхом балансування бюджету на основі активної фіскальної політики у межах встановленого ліміту, сконцентрованості на фінансуванні переважно захищених статей бюджету та активному впровадженні організаційних змін (реструктуризація органів управління, скорочення або об'єднання відділів, департаментів та соціальних закладів тощо).

Доведено тісний взаємозв'язок між економічною та соціальною сферою розвитку регіонів та зростання впливу регіональних економічних важелів на рівень соціалізації. Отримані у результаті дослідження регресійні моделі можуть слугувати в якості економічного підґрунтя у процесі розробки регіональних стратегій та програм соціально-економічного розвитку.

Негативним фактором, що характерний для Причорноморського регіону (окрім Херсонської області) є скорочення чисельності фізичних осіб – підприємців. Зважаючи на значний вклад даної групи громадян у розвиток економіки та наповнення місцевих бюджетів, вважаємо, що одним з напрямків підсилення регіональної соціальної політики має бути всебічна підтримка розвитку малого бізнесу.

З метою виявлення основних закономірностей розвитку соціальних процесів під впливом фінансово-економічних факторів розраховано регресійні моделі соціалізації економічного розвитку.

У якості залежних змінних обрано показники, що під час кореляційного аналізу виявили найбільшу залежність від внутрішньої політики та рівня економічного розвитку регіонів:

- y_1 -Рівень зайнятості населення, %
- y_2 – Середньодушові наявні доходи населення, грн.

У якості залежних змінних обрано показники економічного розвитку та фінансового стану регіонального бюджету:

- x_1 - доходи регіонального бюджету у розрахунку на 1 особу, млн. грн.;
- x_2 - субвенції з державного бюджету у розрахунку на 1 особу, грн.;
- x_3 - валовий регіональний продукт у розрахунку на 1 особу, грн.;
- x_4 - капітальні інвестиції у розрахунку на 1 особу. грн.

За результатами аналізу побудовано та верифіковано відповідні регресійні моделі, які наведено в таблицях 2 та 3. Отримані параметри регресії в усіх областях регіону є однаково спрямованими та демонструють пряму залежність між досліджуваними показниками соціального розвитку та доходами регіонального бюджету та обернену залежність від державних субвенцій, що підтверджує зниження даного інструменту впливу на розвиток соціальної сфери в регіоні. При цьому, між доходами місцевих бюджетів та доходами громадян існує пряма та стійка залежність внаслідок передачі на регіональний рівень адміністрування податку на доходи громадян.

Таблиця 2

Регресійні моделі залежності розвитку соціальної сфери від показників регіонального бюджету у розрізі областей Причорноморського регіону

Показники регресії	Доходи бюджету		Коефіцієнт множинної кореляції, R	Коефіцієнт детермінації, R ²	Перевірка істотності зв'язку (критерій Фішера), <i>F_{ст}</i> > <i>F_{кр}</i>	
	x ₁	x ₂			F _{кр.}	F _{ст}
Одеська область						
y ₁	<i>y₁</i> =0,025 <i>x₁</i> -0,12 <i>x₂</i>		0,97	0,95	42,4	52,4
y ₂	<i>y₂</i> =11 <i>x₁</i> -26 <i>x₂</i>		0,98	0,97	93,3	113,8
Херсонська область						
y ₁	<i>y₁</i> =0,04 <i>x₁</i> -1,07 <i>x₂</i>		0,98	0,97	87,9	109,9
y ₂	<i>y₂</i> =13,64 <i>x₁</i> -162,9 <i>x₂</i>		0,99	0,98	404	497
Миколаївська область						
y ₁	<i>y₁</i> =0,22 <i>x₁</i> -0,04 <i>x₂</i>		0,95	0,90	19,3	24,1
y ₂	<i>y₂</i> =10,7 <i>x₁</i> -11,7 <i>x₂</i>		0,99	0,99	103,2	127,7

Таблиця 3

Регресійні моделі залежності розвитку соціальної сфери від показників економічного розвитку областей Причорноморського регіону

Показники регресії	Економічні індикатори регіонального розвитку		Коефіцієнт множинної кореляції, R	Коефіцієнт детермінації, R ²	Перевірка істотності зв'язку (критерій Фішера), $F_{ст} > F_{кр}$	
	X ₃	X ₄			F _{кр.}	F _{ст}
Одеська область						
y ₁	$y_1=0,005x_3+7,3x_4$		0,97	0,95	42,3	52,2
y ₂	$y_2=0,67x_3+70,5x_4$		0,95	0,91	22,3	25,8
Херсонська область						
y ₁	$y_1=0,009\ x_3+11,49\ x_4$		0,95	0,90	87,9	109,9
y ₂	$y_2=0,82x_3+10,32x_4$		0,99	0,98	181,3	224,7
Миколаївська область						
y ₁	$y_1=0,002\ x_3+3,2\ x_4$		0,95	0,91	21,1	26,5
y ₂	$y_2=0,75\ x_3-73,8\ x_4$		0,99	0,98	127,3	158,7

Одним з першочергових завдань у сфері соціально-економічного розвитку регіону є створення додаткових робочих місць. Стимулювання зайнятості громадян та створення умов для підвищення їх доходів через:

- регіональне інвестування в пріоритетні сфери господарської діяльності регіону;
- стимулювання розвитку малого бізнесу;

- розробку та реалізацію регіональних та міжрегіональних програм у сфері соціальної зайнятості.

В усіх областях Причорноморського регіону спостерігається пряма залежність між зайнятістю населення та обсягами ВРП, про що свідчать отримані параметри регресії. Крім того, в Одеській та Херсонській області відзначається позитивний вплив інвестиційної діяльності на досліджувані змінні, що визначає важливу роль інвестиційного потенціалу у стимулюванні соціального розвитку території. Отриманий від'ємний параметр інвестиційного впливу на зростання доходів у Миколаївській області може бути свідченням недосконалої інвестиційної політики, важливим критерієм якої має бути, крім економічного зиску, досягнення певного соціального ефекту.

У *третьому розділі* - **«Стратегічні напрями управління соціально-економічним розвитком регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки»** - досліджено можливості імплементації європейського досвіду управління соціально-економічним розвитком регіону; окреслено регіональні аспекти удосконалення системи управління соціально-економічним розвитком в умовах забезпечення продовольчої безпеки; обґрунтовано стратегічні орієнтири соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

На основі аналізу сучасного стану та основних тенденцій в соціальній сфері країн-членів ЄС встановлено, що не зважаючи на певні розбіжності в діючих моделях реалізації соціальної політики та загострення соціально-економічних проблем в окремих країнах, члени Європейського Союзу будують свою економіку у напрямку забезпечення високих стандартів якості життя, соціального захисту, подолання бідності, нерівності та соціальної ізоляції. Для подолання сучасних соціальних проблем, що пов'язані з нерівномірністю економічного розвитку окремих країн ЄС та їх впливу на рівень життя населення а також в умовах зростання глобальних викликів та швидких змін, пов'язаних з розвитком технологій створено спеціалізовані наднаціональні організації й фонди соціального розвитку, регіональні програми, спрямовані на забезпечення конвергенції за основними напрямками соціального розвитку та стратегія, пріоритетні цілі якої є настановами для формування соціальної політики уряду країн-учасниць.

Проаналізувавши регіональний та національний аспекти системи управління соціально-економічним розвитком в умовах забезпечення продовольчої безпеки, можливо виділити наступні складові механізму управління соціально-економічним розвитком регіону: нормативно-законодавчі та соціально-економічні умови функціонування механізму, інструменти та індикатори забезпечення продовольчої безпеки (рис. 2). Концептуальна схема управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки повинна бути побудована на основі використання індикаторів оцінки енергетичної цінності раціону харчування, достатності споживання, щільності шляхів сполучення та економічної доступності продуктів харчування. Важливою складовою механізму управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки є інвестиційне забезпечення та

інноваційне оновлення сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості. Ефективність функціонування даного механізму базується на розвитку державно-приватного партнерства, взаємоузгодженні інтересів інвесторів, органів державної та місцевих влад та представників сільськогосподарського виробництва і харчової промисловості.

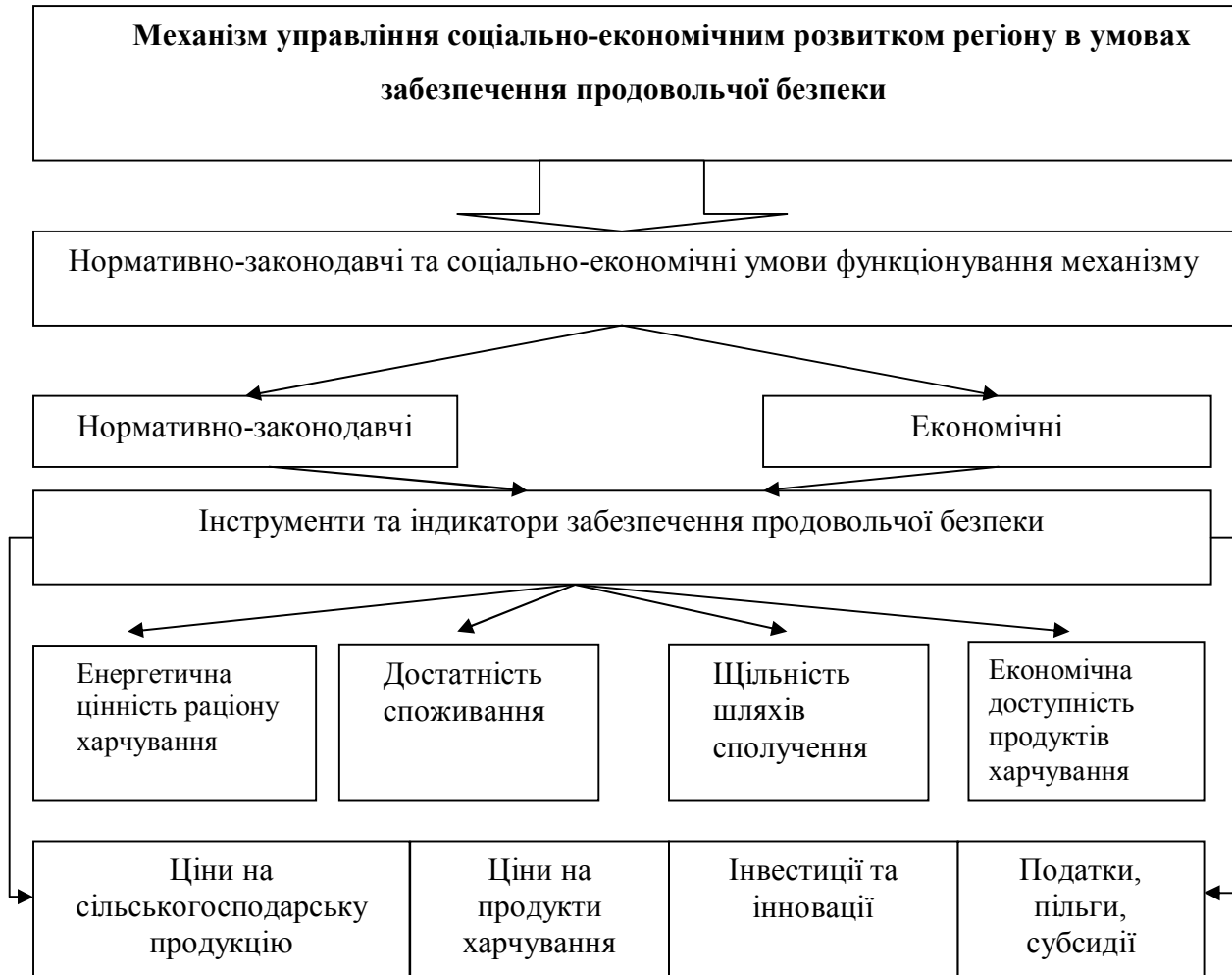

Рис. 2. Механізм управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки

Стратегія розвитку Причорноморського регіону повинна відповідати загальнонаціональним пріоритетам та базуватись на узгодженості цілей держави і регіону в умовах євроінтеграційних процесів. Ресурсне забезпечення стратегічного розвитку регіону повинно відбуватися на засадах спільного використання внутрішніх та залучених у вигляді дотацій та субсидій ресурсів.

Результати аналізу показали, що наразі соціально-економічний стан Причорноморського регіону перебуває у становищі, що характеризується перевищенням загроз над можливостями, а наявні проблеми (слабкі сторони) створюють перепони для повноцінної інтеграції у сучасну ієрархію глобальних економічних відносин, знижуючи тим самим конкурентоспроможність регіону та створюючи загрози продовольчій безпеці. Підвищення ефективності використання наявного соціально-економічного потенціалу Причорноморського регіону потребує комплексної стратегії розвитку на інноваційних засадах,

удосконалення інвестиційного забезпечення агропродовольчої сфери, створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розвиток інфраструктури та подолання адміністративних та бюрократичних перешкод.

Інноваційне оновлення соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону в контексті забезпечення продовольчої безпеки повинно відбуватися поряд із паралельним розвитком інноваційної інфраструктури та на засадах тісної співпраці між виробниками агропродовольчої сфери, представниками влади та представниками науково-дослідних установ й інвесторів. На рис. 3 представлена концептуальна модель інноваційного оновлення соціально-економічного розвитку регіону в контексті продовольчої безпеки.

Рис. 3. Концептуальна модель інноваційного оновлення соціально-економічного розвитку регіону в контексті продовольчої безпеки

Окреслено шляхи удосконалення стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіону в умовах продовольчої безпеки: узгодження стратегії соціально-економічного розвитку регіону з стратегіями розвитку держави, з цілями сталого розвитку, з бюджетними процесами, з інноваційною політикою; оптимізація системи управління соціально-економічним розвитком регіону на засадах використання інновацій в усіх сферах господарської діяльності, у сфері формування людського потенціалу та його впливу на конкурентоспроможність економіки регіону; розвиток інноваційної інфраструктури регіону на засадах тісної співпраці між виробниками агропродовольчої сфери, представниками влади та представниками науково-дослідних установ й інвесторів; планування із врахуванням потреб громади,

бізнесу й майбутніх поколінь.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено на оновлених засадах теоретико-методичне обґрунтування актуальної наукової проблеми управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки. У процесі дослідження сформовано низку висновків теоретичного, методичного та прикладного характеру, а саме:

1. Визначено, що соціально-економічний розвиток враховує суспільні занепокоєння у розвитку соціальної політики та економічних ініціатив. Кінцевою метою такого розвитку є досягнення сталого поліпшення добробуту окремих осіб, груп, сім'ї, спільноти та суспільства в цілому, передбачає стійке зростання економічного рівня життя населення країни, що зазвичай здійснюється за рахунок збільшення запасів фізичного і людського капіталу і, таким чином, поліпшення його технологій.

2. Досліджено, що соціально-економічний розвиток вимірюється такими показниками, як ВВП, тривалість життя, рівень освіти і рівень зайнятості. Розглядаються також зміни в менш відчутних факторах, такі як особиста гідність, свобода об'єднання, особиста безпека і свобода від страху перед фізичною шкодою, а також ступінь участі в громадянському суспільстві. Причинами соціально-економічних наслідків є, наприклад, виникнення нових технологій, зміни в законодавстві, зміни у фізичному середовищі та екологічні зміни.

3. На підставі аналізу коефіцієнтів диференціації економічного розвитку регіонів України охарактеризовано конкурентні фактори подальшого економічного зростання, серед яких особливу увагу приділено розвитку сільського господарства та харчової промисловості в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

4. З метою оцінювання ступеню збалансованості соціальних та економічних процесів у регіонах та визначення їх рівня соціально-економічного розвитку у дисертації обґрунтовано методичний інструментарій із використанням матриці соціалізації економічного розвитку, що на підставі співвідношення індексів соціалізації та стандартизованих значень ВРП дозволило згрупувати регіони у кластери, що характеризують відповідний рівень соціально-економічного становища. Результати проведеного аналізу можуть слугувати в якості аналітичної бази для коригування основних напрямків соціальної політики регіонів в контексті продовольчої безпеки. При цьому, запропонований методичний підхід може бути розширено за рахунок введення або заміни певних показників у залежності від поставленої мети, встановлення різних коефіцієнтів значущості та використовуватися на будь-яких рівнях управління соціальним розвитком регіонів.

5. На підставі проведеного дослідження особливостей розвитку процесів соціалізації в умовах трансформації економіки регіонів на сучасному етапі розвитку України та систематизації теоретичних концепцій виділено основні типи соціальної політики регіонів (пасивна, активна, адаптивна та превентивна),

визначено їх ключові риси, переваги та недоліки. У процесі аналізу встановлено, що у зв'язку з сучасним станом економіки на тлі політичної і соціальної кризи та військових дій на Сході, більшість регіонів України реалізують адаптивну антикризову політику яка спрямована насамперед на пристосування соціально-економічного механізму функціонування регіону до нових викликів та потреб шляхом балансування бюджету на основі активної фінансової політики у межах встановленого ліміту, сконцентрованості на фінансуванні переважно захищених статей бюджету та активному впровадженні організаційних змін (реструктуризація органів управління, скорочення або об'єднання відділів, департаментів та соціальних закладів тощо). Зазначено, що забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій у стратегічній перспективі потребує поступового переходу до активної соціальної політики у регіонах, яка спрямована на забезпечення умов для випереджаючого людського розвитку та формування сприятливого соціального клімату як необхідної передумови підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.

6. Досліджено сучасний стан і тенденції розвитку фінансово-економічного й соціального потенціалу Причорноморського регіону та побудовано відповідні кореляційно-регресійні моделі, на підставі яких визначено основні напрямки та інструменти активізації зусиль органів регіону для забезпечення сталого соціально-економічного зростання. Проведений кореляційно-регресійний аналіз підтвердив тісний взаємозв'язок між економічною та соціальною сферою розвитку в усіх областях регіону а також зростання впливу регіональних економічних важелів на рівень соціалізації за такими напрямками, як рівень доходів населення та зайнятість, що виступають ключовими чинниками та пріоритетними інструментами збалансованого зростання економіки.

7. На основі аналізу сучасного стану та основних тенденцій в соціальній сфері країн-членів ЄС встановлено, що не зважаючи на певні розбіжності в діючих моделях реалізації соціальної політики та загострення соціально-економічних проблем в окремих країнах, члени Європейського Союзу будують свою економіку у напрямку забезпечення високих стандартів якості життя, соціального захисту, подолання бідності, нерівності та соціальної ізоляції. Для подолання сучасних соціальних проблем, що пов'язані з нерівномірністю економічного розвитку окремих країн ЄС та їх впливу на рівень життя населення а також в умовах зростання глобальних викликів та швидких змін, пов'язаних з розвитком технологій створено спеціалізовані наднаціональні організації й фонди соціального розвитку, регіональні програми, спрямовані на забезпечення конвергенції за основними напрямками соціального розвитку та стратегія, пріоритетні цілі якої є настановами для формування соціальної політики уряду країн-учасниць.

8. Проаналізувавши регіональний та національний вектори управління соціально-економічним розвитком в напрямку забезпечення продовольчої безпеки, виділено окремі компоненти механізму управління соціально-економічним регіональним розвитком: нормативно-законодавчі та соціально-економічні умови функціонування механізму, інструменти та індикатори забезпечення продовольчої безпеки. Концептуальна схема управління соціально-

економічним розвитком на регіональному рівні в умовах забезпечення продовольчої безпеки повинна бути побудована на основі використання індикаторів оцінки енергетичної цінності раціону харчування, достатності споживання, щільності шляхів сполучення та економічної доступності продуктів харчування. Важливою складовою механізму управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки є інвестиційне забезпечення та інноваційне оновлення сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості. Ефективність функціонування даного механізму базується на розвитку державно-приватного партнерства, взаємоузгодженні інтересів інвесторів, органів державної та місцевих влад та представників сільськогосподарського виробництва і харчової промисловості.

9. Визначено напрямки покращення стратегічного планування соціально-економічного розвитку та забезпечення продовольчої безпеки Причорноморського регіону: формування стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку регіону в межах національних стратегій розвитку, узгодження їх із цілями сталого розвитку, з бюджетними процесами, з інноваційною політикою; оптимізація системи управління соціально-економічним розвитком регіону на засадах використання інновацій в усіх сферах господарської діяльності, у сфері формування людського потенціалу та його впливу на конкурентоспроможність економіки регіону; розвиток інноваційної інфраструктури регіону на засадах тісної співпраці між виробниками агропродовольчої сфери, представниками влади та представниками науково-дослідних установ й інвесторів; планування із врахуванням потреб громади, бізнесу й майбутніх поколінь.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

1. Работін Ю.А., Гуріна О.В. Методологія регіонального розвитку в умовах соціалізації економіки. *Економічна та продовольча безпека*. 2017. Том 5. Вип. 1. С. 16-23. (загальний обсяг – 0,3 друк. арк., особистий внесок автора – 0,1 друк. арк.: досліджено базові особливості методології регіонального розвитку в умовах соціалізації економіки).

2. Работін Ю.А., Гуріна О.В., Огієнко М.М. Соціалізація економіки: сутність та категоріальний апарат. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 6. С. 112-118. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних *Index Copernicus*). (загальний обсяг – 0,25 друк. арк., особистий внесок автора – 0,08 друк. арк.: досліджено особливості категоріального апарату соціалізації економіки).

3. Работін Ю.А. Іртищева І.О., Гуріна О.В. Методичні підходи до оцінки ефективності регіональної соціальної політики у контексті задоволення суспільних потреб. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»* – 2018. – № 2. – С. 412-422. (журнал представлено у міжнародній наукометричній

базі даних *Index Copernicus*). (загальний обсяг – 0,42 друк. арк., особистий внесок автора – 0,15 друк. арк.: досліджено сутність методичних підходів до оцінки ефективності регіональної соціальної політики).

4. Работін Ю.А. Іртищева І.О., Гуріна О.В. Можливості імплементації досвіду соціального розвитку країн ЄС у вітчизняну практику. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 20. С. 6-11. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних *Index Copernicus*). (загальний обсяг – 0,2 друк. арк., особистий внесок автора – 0,1 друк. арк.: досліджено теоретичну ймовірність можливості імплементації досвіду соціального розвитку країн ЄС у вітчизняну практику).

5. Работін Ю.А., О.В. Гуріна, Є.Є. Гуріна. Оцінка впливу регіональної економіки на стан соціальної сфери Причорноморського регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 30. Частина 1. С. 134-139. Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/30_1_2018/31.pdf (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних *Index Copernicus*). (загальний обсяг – 0,21 друк. арк., особистий внесок автора – 0,1 друк. арк.: досліджено сутність оцінки впливу регіональної економіки на стан соціальної сфери).

6. Работін Ю.А. Стегней М.І., Архангельська А-М.І. Економічна характеристика міжрегіональних диспропорцій. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 449-453. (загальний обсяг – 0,16 друк. арк., особистий внесок автора – 0,6 друк. арк.: досліджено основи економічної характеристики міжрегіональних диспропорцій).

Матеріали наукових конференцій:

7. Работін Ю.А., Гуріна О.В. *Теоретичні аспекти соціалізації економіки*. III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю [Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності], (1-2 червня 2018 р., м. Миколаїв). Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна», 2018. С. 6-9. (загальний обсяг – 0,125 друк. арк., особистий внесок автора – 0,06 друк. арк.: досліджено основні аспекти соціалізації економіки).

8. Работін Ю.А. *Взаємозв'язок соціальної та економічної сфер життя Причорноморського регіону*. Міжвузівська студентська науково-практична конференція [Молодь, освіта, наука 2018], (17 травня 2018 р., м. Первомайськ). Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2018. С. 46-49. (0,125 друк. арк.).

9. Работін Ю.А., Гуріна О.В. Особливості регіонального розвитку в умовах соціалізації економіки. I Міжнародна науково-практична конференція [Трансформація національної економіки в контексті реалізації євро інтеграційної стратегії], (24 травня 2018 р., м. Миколаїв). Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2018. С. 32-35. (загальний обсяг – 0,125 друк. арк., особистий внесок автора – 0,06 друк. арк.: досліджено основні аспекти регіонального розвитку в умовах соціалізації економіки).

10. Работін Ю.А. Управління соціально-економічним розвитком в умовах забезпеченості продовольчої безпеки: національні та регіональні особливості. II

Міжнародна науково-практична конференція [Трансформація національної економіки в контексті реалізації євро інтеграційної стратегії], (9 листопада 2018 р., м. Миколаїв). Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2018. С. 68-71. (0,125 друк. арк.).

11. Работін Ю.А. Стратегічні орієнтири соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону в умовах забезпечення продовольчої безпеки. III Міжнародна науково-практична конференція [Сучасні технології розвитку людини в інтегрованому суспільстві], (11 квітня 2019 р., м. Миколаїв). Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна», 2019. С. 88-91. (0,09 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Работін Ю.А. Соціально-економічний розвиток регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2019.

Дисертація присвячена формуванню концептуальних засад та розробка теоретичних і прикладних основ процесу управління соціально-економічним розвитком регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки.

Здійснено аналіз загальних тенденцій економічного розвитку регіонів України в умовах забезпечення продовольчої безпеки шляхом узагальнення та формування системи економічних характеристик міжрегіональних диспропорцій із інтегрованих статистичних показників та коефіцієнтів диференціації. На підставі аналізу коефіцієнтів диференціації економічного розвитку регіонів України охарактеризовано конкурентні фактори подальшого економічного зростання, серед яких особливу увагу приділено розвитку сільського господарства та харчової промисловості в умовах забезпечення продовольчої безпеки.

Досліджено соціально-економічний потенціал областей Причорноморського регіону та побудовано регресійні моделі залежності розвитку соціальної сфери від показників регіонального бюджету і стану економіки, на підставі чого визначено основні напрямки та інструменти активізації зусиль органів регіону для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Доведено тісний взаємозв'язок між економічною та соціальною сферою розвитку регіонів та зростання впливу регіональних економічних важелів на рівень соціалізації. Отримані у результаті дослідження регресійні моделі можуть слугувати в якості економічного підґрунтя у процесі розробки регіональних стратегій та програм соціально-економічного розвитку.

Окреслено шляхи удосконалення стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіону в умовах продовольчої безпеки.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, продовольча безпека, економічний потенціал, регіональна політика, управління.

АННОТАЦИЯ

Работин Ю.А. Социально-экономическое развитие региона в системе обеспечения продовольственной безопасности. - Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 - развитие производительных сил и региональная экономика. - Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2019.

Диссертация посвящена формированию концептуальных основ и разработка теоретических и прикладных основ процесса управления социально-экономическим развитием региона в системе обеспечения продовольственной безопасности.

На основании критического обзора научных трудов предложено научно-методические подходы к комплексной оценке уровня социализации экономического развития регионов: затратный подход, предусматривающий определение уровня социализации регионов на основании распределения социальных расходов государственного и предпринимательского сектора региона в расчете на душу населения; подход с позиции конкурентной социализации, характеризующей создание условий для развития человеческого потенциала и повышению уровня жизни населения, что способствует повышению конкурентной привлекательности региона и подход с позиции оценки девиантного социализации, согласно которому оценке подлежат социальные риски, рост которых повышает уровень социального напряжения и создает угрозу социальной безопасности региона. Комплексное применение приведенных подходов позволяет идентифицировать региональные преимущества, социальные риски и обосновывать эффективность финансирования социальных расходов в регионах.

Развито научно-методический инструментарий и систематизированы соответствующие показатели сравнительного анализа и рейтингования регионов Украины в рамках затратной, конкурентной и девиантного моделей социализации, что позволило осуществить сравнительную оценку и рейтингования регионов по соответствующим признакам и рассчитать комплексный показатель социализации экономического развития регионов Украины. Полученный в результате расчетов комплексный показатель социализации регионов Украины подтверждает относительный уровень конвергенции социального развития и значительную зависимость социального положения в регионах от влияния факторов государственного уровня, в частности государственной социальной политики.

Осуществлен анализ общих тенденций экономического развития регионов Украины в условиях обеспечения продовольственной безопасности путем обобщения и формирования системы экономических характеристик межрегиональных диспропорций с интегрированных статистических показателей и коэффициентов дифференциации. На основании анализа коэффициентов дифференциации экономического развития регионов Украины охарактеризованы

конкурентные факторы дальнейшего экономического роста, среди которых особое внимание уделено развитию сельского хозяйства и пищевой промышленности в условиях обеспечения продовольственной безопасности.

Исследована социально-экономический потенциал областей Причерноморского региона и построено регрессионные модели зависимости развития социальной сферы показателей регионального бюджета и состояния экономики, на основании чего определены основные направления и инструменты активизации усилий органов региона для обеспечения устойчивого социально-экономического развития. Доказана тесная взаимосвязь между экономической и социальной сферой развития регионов и роста влияния региональных экономических рычагов на уровень социализации. Полученные в результате исследования регрессионные модели могут служить в качестве экономической основы в процессе разработки региональных стратегий и программ социально-экономического развития.

Определены пути совершенствования стратегического планирования социально-экономического развития региона в условиях продовольственной безопасности.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, продовольственная безопасность, экономический потенциал, региональная политика, управление.

ABSTRACT

Rabotin Yu.A. Socio-economic development of the region in the food security system. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.05 - Development of Productive Forces and Regional Economics. - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2019.

The dissertation is devoted to the formation of conceptual foundations and development of theoretical and applied foundations of the process of managing the socio - economic development of the region in the food security system.

The analysis of the general tendencies of the economic development of the regions of Ukraine in the conditions of food security by generalization and formation of the system of economic characteristics of interregional disparities from the integrated statistical indicators and differentiation coefficients. On the basis of the analysis of differentiation coefficients of economic development of the regions of Ukraine, competitive factors of further economic growth are characterized, among which special attention is paid to the development of agriculture and food industry in the conditions of food security.

The socio-economic potential of the regions of the Black Sea region has been investigated and regression models of dependence of social sphere development on the indicators of the regional budget and the state of the economy have been developed, on the basis of which the main directions and instruments of intensifying the efforts of the organs of the region to ensure sustainable socio-economic development have been determined. The close relationship between the economic and social sphere of regional development and the increasing influence of regional economic levers on the level of

socialization have been proved. The resulting regression models can serve as an economic basis in the development of regional strategies and programs for socio-economic development.

The ways of improving the strategic planning of the socio-economic development of the region in the context of food security are outlined.

Keywords: socio-economic development, food security, economic potential, regional policy, governance.

Підписано до друку 09.09.2019. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Цифровий друк. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1017-2.
Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 39-95-80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4392 від 20.08.2012 р.